

Les

Bedankt voor het downloaden van dit artikel.
De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

nt2@uitgeverijboom.nl
redactie@tijdschriftles.nl



Alle cursisten aan het schrijven

Met kleine stapjes, én met plezier

Anja Valk

Misschien is het herkenbaar: cursisten moeten als huiswerk een e-mail aan een bedrijf opstellen aan de hand van drie punten. Je krijgt niet veel schrijfoopdrachten terug, bovendien vergeten sommige cursisten twee van de drie punten. Het is lastig om er goede feedback op te geven; de cursisten moeten leren om eigen verantwoordelijkheid voor het leren te nemen. Anja Valk laat echter zien dat je als docent ook instrumenten in handen hebt om de schrijfvaardigheid en het schrijfplezier te verbeteren. Met kleine stapjes, stiekem schrijven, schrijven voor je plezier en met grote aandacht voor het schrijven in het dagelijks leven kun je de cursisten verleiden tot schrijven.

Kleine stapjes en vertrouwen geven

Cursisten die amper scholing hebben genoten of uit een orale cultuur komen, hebben vaak een moeizame relatie met schrijfvaardigheid. Deze vaardigheid gebruiken ze het minst (en zeker in het Nederlands) in hun dagelijks leven. Ook kan ontzag voor het geschreven woord hun parten spelen: ze durven niet goed te schrijven. Dit zijn redenen om schrijven in de taal cursus veel aan te bieden en daarbij te zorgen voor kleine stapjes. Gerhard Neuner heeft in 1981 een werkend model gepresenteerd om de productieve vaardigheden aan te bieden: het ABCD-model. Het model heeft nog steeds grote betekenis, zeker voor langzaam lerende cursisten. Het model zorgt ervoor dat elke fase duidelijk aansluit op de vorige. Sla je een stap over of neem je een te grote sprong? Dan zie je dat de cursisten je niet kunnen bijbenen. Aan de hand van een voorbeeld uit **KlasNL**¹ doorlopen we het belang van elke fase, met één extra stap.

In les 8 van deel 1 (**Ons nieuwe huis**) leven de cursisten mee met Zara, die verhuist van een asielzoekerscentrum naar een woning. Een van de schrijfdoelen in deze les is dat de cursisten over hun huis en meubels leren schrijven.

In **fase A** krijgen ze taalaanbod: Zara beschrijft haar huis en meubels. Dit aanbod leidt niet alleen het onderwerp in, maar fungeert ook als voorbeeld voor fase D, waarin cursisten zelf moeten gaan schrijven. Hierdoor krijgen de cursisten al vanaf het begin veel steun.

In **fase B**, het oefenen van de bouwstenen, oefenen de cursisten in dit voorbeeld de woordenschat en krijgen ze als grammaticaal onderwerp hoofdletters en interpunctie. Goede zinnen maken is al eerder behandeld en wordt hier herhaald. Als de cursisten die elementen genoeg geoefend hebben, kunnen ze in **fase C** voor het eerst productief worden, met veel steun om niet uit de bocht te vliegen. De cursisten schrijven een tekst over hun huis, waarbij ze telkens uit twee of drie zinnen kiezen.

Na elke fase heb je een logisch punt om stil te staan

In **fase D** kunnen ze dan zelf een tekst van vijf tot acht zinnen over hun eigen huis schrijven, net zoals Zara dat in fase A heeft gedaan. Ook hier krijgen de cursisten nog een voorbeeldtekst.

54 a Lees de tekst.

*Ik woon in Rotterdam.
Mijn adres is Wolstraat 86.
Ik heb een mooi huis.
Mijn huis heeft twee slaapkamers.
Mijn huis heeft ook een zolder.
De badkamer is beneden.
Het huis heeft een grote hal.
Ik heb een grote bank.
Hij is in de woonkamer.*

Het mooie aan het model is dat je na elke fase een logisch punt hebt om met de cursisten stil te staan bij de voortgang en te vertellen wat er vervolgens gaat komen. Zo leer je de cursisten het proces van schrijven, waardoor ze stukje bij beetje echt leren schrijven. Dit model kun je vanaf de eerste les inzetten. Jezelf schriftelijk voorstellen is ongetwijfeld je eerste schrijfdoel. Met tekstjes waarin fictieve personen dat voordoen (fase A), het inoefenen van woorden en de eerste grammatica ('ik ben') in fase B, zinnetjes laten afmaken in fase C kunnen cursisten in fase D al in de eerste week een klein tekstje over zichzelf schrijven.

ABCD-model-met-E

De nieuwe Wet inburgering heeft als kernwoord **participeren**. Dat betekent dat de cursisten al snel een rol in de samenleving gaan vervullen. Onze taak als docenten wordt nog meer dan nu de cursisten genoeg taal en vaardigheden meegeven om dat te kunnen en te durven. De uitdaging ligt er dan ook in om cursisten na fase D tot de volgende stap te bewegen. Een tikkeltje hoogmoedig noem ik dit **fase E**, als aanvulling op het model van Neuner. Fase E, het in de klas geleerde in de praktijk brengen, is een brug daartoe.

Je geeft cursisten in deze fase buitenschoolse opdrachten die in het verlengde liggen van wat ze in de les geleerd hebben, zodat ook deze stap niet te groot is.

52 a Beschrijf je huis. Kies acht zinnen.

- | | |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> Ik heb een groot huis. | <input type="checkbox"/> De badkamer heeft een bad. |
| <input type="checkbox"/> Ik heb een klein huis. | <input type="checkbox"/> De badkamer heeft geen bad. |
| <input type="checkbox"/> Ik heb een nieuw huis. | |
| <input type="checkbox"/> Mijn huis heeft een tuin. | <input type="checkbox"/> Het huis heeft ook een zolder. |
| <input type="checkbox"/> Mijn huis heeft geen tuin. | <input type="checkbox"/> Het huis heeft geen zolder. |
| <input type="checkbox"/> Mijn huis heeft een slaapkamer. | <input type="checkbox"/> Ik heb veel meubels. |
| <input type="checkbox"/> Mijn huis heeft twee slaapkamers. | <input type="checkbox"/> Ik heb niet veel meubels. |
| <input type="checkbox"/> Mijn huis heeft drie slaapkamers. | <input type="checkbox"/> Ik heb een grote tafel. |
| <input type="checkbox"/> Mijn huis heeft een kleine keuken. | <input type="checkbox"/> Ik heb een kleine tafel. |
| <input type="checkbox"/> Mijn huis heeft een grote keuken. | <input type="checkbox"/> Ik heb geen tafel. |
| <input type="checkbox"/> Mijn huis heeft een mooie keuken. | |

b Schrijf de zinnen op.



Dit geldt voor alle vaardigheden, dus ook voor schrijven. In **KlasNL** wordt cursisten in les 8 gevraagd om een foto te maken van een meubel in hun huis en daar vier zinnen bij te schrijven in de app-groep van de cursus. Het werkt heel goed als je als docent het goede voorbeeld geeft en iets post over een van jouw meubels. Deze opdracht bespreek je in een volgende les weer na.

Ter inspiratie: E-opdrachten bij andere taalhandelingen en thema's tot A2

- Maak een foto van het lekkerste fruit bij de supermarkt. Schrijf over het fruit. Waarom vind je dit het lekkerst? Reageer op het fruit van iemand anders. Vind je dit fruit ook lekker, of juist niet?
- Hoe reis je elke dag? Met de bus, lopend, met de fiets? Vul een tabel in voor de dagen van de week. Schrijf daarna vijf zinnen. Hoe reis je het meest? Waar ga je vaak naartoe? Hoe ver ben je deze week weg geweest?
- Bel buiten openingstijden naar de dokter. Schrijf de belangrijke informatie van het antwoordapparaat op. Geef eventueel een paar vragen mee. Zo oefenen de cursisten het maken van aantekeningen.

Stiekem schrijven

Waar ik zelf van kan genieten is als cursisten zonder dat ze het weten aan het schrijven zijn. Ik vertel mijn groepen dat we bijvoorbeeld een lees- of luistertekst herhalen en ik koppel daar een schrijfopdracht aan zonder die expliciet te benoemen, want dan ervaren de cursisten niet meteen hun schrijfstress.

Een voorbeeld. Bij een luistertekst die de cursisten al een paar keer gehoord hebben, vraag ik welke woorden ze inmiddels gehoord hebben. Eerst schrijven de cursisten er een paar voor zichzelf op, daarna vraag ik ze hun woorden op het bord te schrijven. We bekijken samen de opbrengst, halen dubbele woorden weg en

verduidelijken sommige andere woorden. Met een aantal van die woorden zijn zinnen te maken, zinnen die we in de luistertekst letterlijk gehoord hebben of zinnen die over de luistertekst gaan, zoals 'Ik hoor twee vrouwen' of 'Maria en Anton praten over kinderen.' Als cursisten het al een beetje kunnen, vraag ik of ze eerst in tweetallen een paar zinnen met de woorden kunnen schrijven. Alle zinnen onder elkaar vormen een tekst, een samenvatting van de tekst die we geluisterd hebben. We beluisteren de tekst nog een keer en wijzen de zinnen op het bord aan als ze in de tekst te horen zijn of erbij horen. De cursisten hebben zo met elkaar zinnen gemaakt en een echte tekst geschreven. Daarbij hebben ze ook nog geoefend hoe ze een samenvatting kunnen maken. En omdat we intensief met het luisteren bezig zijn, hebben zij niet zo door dat ze een schrijfopdracht doen, terwijl ze wel schrijfvaardigheid oefenen op een manier die in hun werk of aan de telefoon met de assistent van de dokter kan voorkomen.

De uitdaging is om cursisten na fase D tot de volgende stap te bewegen

Schrijven voor je plezier

Iets anders is schrijven voor je plezier. De houding van veel cursisten is dat schrijven (net als lezen overigens) alleen maar serieus is. In veel leergangen is dat ook zo: e-mails over zakelijke onderwerpen (het verzetten van een afspraak) of fictieve onderwerpen met een lastige situatieschets (je wilt je zoon opgeven voor zwemles). Natuurlijk moeten ze dit soort schrijfactiviteiten oefenen, maar ook met andere, meer plezierige schrijfopdrachten leren de cursisten goede zinnen maken en teksten produceren. Je kunt met plezier schrijven berei-

ken met creatieve schrijfp opdrachten (zie elders in dit nummer), maar ook door opdrachten die lijken op de vrijere opdrachten in het inburgeringsexamen (zoals: Schrijf over een feest dat u elk jaar viert).

In een hoofdstuk over het beschrijven van het uiterlijk zou je de cursisten kunnen vragen om drie tot vijf zinnen te schrijven over het uiterlijk van een dierbaar familielid.

Ik schrijf over mijn oma.

Zij is klein.

Zij heeft wit haar.

Ze is niet dik en niet dun.

Ik hou van mijn oma.

Mijn mooiste kleding is mijn paarse jas.

Ik ben acht jaar.

Ik krijg de jas van mijn vader.

De jas is heel warm.

Ik ben een prinses.

Bij het hoofdstuk over kleding vraag je niet alleen om te beschrijven wat cursisten vandaag dragen, maar ook wat hun lievelingskledingstuk is, en waarom dat zo is. Ik laat deze opdrachten in de les uitvoeren. Een tekst van drie tot vijf zinnen vergt geen grote tijdsinvestering. Bovendien kun je goed zien hoe het met hun schrijfproces is gesteld. Dat zie je niet als je al het schrijven thuis laat doen (en maar van een paar cursisten een tekst krijgt).

Dit soort kleine schrijfp opdrachten geeft een schat aan informatie over de cursisten en over hun schrijfvaardigheid. Bovendien zijn ze prettig om na te bespreken. De cursisten krijgen meer inzicht in elkaar en delen een stukje van hun leven. Ik kan aan de ijver van de cursisten zien dat ze dit soort informatie willen delen, dat de opdrachten betekenisvol en ook klein genoeg zijn. Ook hier geldt: goed voorbeeld doet goed volgen. Begin altijd met een eigen of verzonden voorbeeld, zodat de cursisten precies weten wat je van hen verwacht. Sommigen zullen het bijna letterlijk overschrijven, anderen krijgen inspiratie om zelf aan de slag te gaan. Mijn ervaring is dat de meeste cursisten het fijn vinden om over een familielid te schrijven en deze informatie, zelfs in een andere taal, met anderen te delen. Op een gegeven moment raak je bedreven in het bedenken van kleine, betekenisvolle schrijfp opdrachten. Dan heb je bijvoorbeeld in de eerste lesweek van januari allemaal goede voornemens van cursisten op het bord staan, of is er opeens een briefje vol met succeswensen voor de cursist die binnenkort zijn rijexamen heeft.

Ook met plezierige schrijfp opdrachten leren de cursisten goede zinnen maken

Helpt het?

Ik heb nooit wetenschappelijk onderzocht met een controlegroep of mijn acties leiden tot betere schrijvers of hogere resultaten op het inburgeringsexamen. Wel weet ik dat cursisten steeds makkelijker de pen pakken en niet meer het angstzweet op hun voorhoofd hebben bij elke schrijfp opdracht. Door het ABCD-model-met-E weet ik dat ik schrijven op de goede manier opbouw en dat ik cursisten genoeg aanbod om ook schrijfvaardigheid in de praktijk te gaan uitproberen. En daarna zijn zij aan zet!

Anja Valk

Anja Valk is NT2-docent, opleider en assessor. Samen met Vita Olijhoek heeft ze een eigen bedrijf: Taalbureau Olijhoek & Valk. Anja Valk is co-auteur van **KlasNL** en **Schrijven in Nederland**, en werkte als auteur ook mee aan de reeks **Succes!**, boekjes voor lezen en schrijven voor laaggeletterden (NT1 en NT2) van Stichting Lezen en Schrijven.

Correspondentie: info@olijhoek-valk.nl

Noot

1. **KlasNL** is een leergang voor langzaam lerende cursisten. De leergang verschijnt voorjaar 2020 bij Coutinho. De auteur is co-auteur van deze leergang.

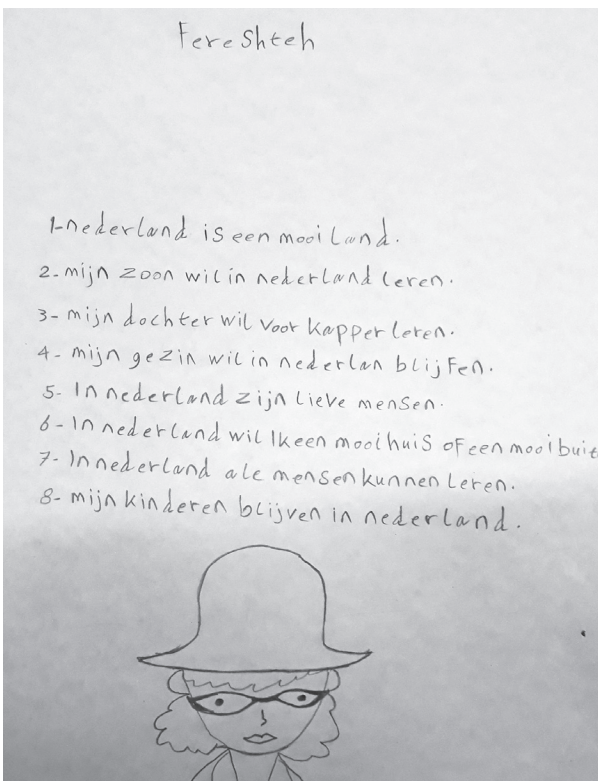


Foto: Fleur Dejong